

רשומות

הצעות חוק

ה מ מ ש ל ה

23 ביולי 2014

885

כ"ה בתמוז התשע"ד

עמוד

908 הצעת חוק להסדר התדייניות בסכסוכי משפחה, התשע"ד-2014

הצעת חוק להסדר התדיינויות בסכסוכי משפחה, התשע"ד-2014

1. מטרת החוק
מטרתו של חוק זה לסייע לבני זוג ולהורים וילדיהם ליישב סכסוך משפחתי ביניהם בהסכמה ובדרכי שלום, ולצמצם את הצורך בקיום התדיינויות משפטיות, מתוך התחשבות במכלול ההיבטים הנוגעים לסכסוך.

ד ב ר י ה ס ב ר

על כן, יש חשיבות רבה להביא את הצדדים לסכסוך המשפחתי ליישב את הסכסוך ביניהם בהסכמה בלי להגיע לקיומה של התדיינויות משפטיות, ולהעמיד לרשותם כלים שיסייעו להם בהשגת ההסכמות בשלב מוקדם, לפני הגשתם של כתבי בידיין.

במדינת ישראל תורם להסלמת הסכסוכים המשפחתיים, גם קיומו של "מירוץ הסמוכות" – האפשרות של בן זוג לבחור את הערכאה השיפוטית אשר תדון בסכסוך על ידי הקדמת בן הזוג האחר בהגשת התביעה.

מירוץ סמוכות קיים כבר עשרות שנים בין בתי הדין הרבניים ובתי המשפט לענייני משפחה (בעבר – בתי המשפט המחוזיים), ומאז חוק בית המשפט לענייני משפחה (תיקון מס' 5), התשס"ב-2001 (ספר חוקים התשס"ב, עמ' 16), הוא מתקיים גם בין בתי הדין השרעיים ובתי הדין של העדות הנוצריות לבין בית המשפט לענייני משפחה.

מירוץ הסמוכות לא רק שמוסיף התדיינויות על עצם שאלות הסמוכות, אלא שהוא מביא בני זוג להגשת תביעות משפטיות, שבמסגרתן מוגשים כתבי תביעה מפורטים המסלימים את הסכסוך המשפחתי, גם בשלבים מוקדמים של הסכסוך האישיותי בטרם גיבשו בני הזוג סופית את רצונם, וזאת מחשש שבן הזוג האחר יקדים יופנה לערכאה המשפטית הנוחה לו ובכך "יתפוס סמוכות" באותה ערכאה.

מטרתה של הצעת חוק זו, נוכח כל האמור לעיל וכאמור בסעיף הראשון להצעה, היא "לסייע לבני זוג ולהורים וילדיהם הנמצאים בסכסוך משפחתי, ליישב את הסכסוך ביניהם בהסכמה ובדרכי שלום, ולצמצם את הצורך בקיום התדיינויות משפטיות, מתוך התחשבות במכלול ההיבטים הנוגעים לסכסוך".

הכלי שבאמצעותו מבקשת ההצעה לממש את המטרה האמורה הוא ה"בקשה ליישוב סכסוך" הנוהגת כיום באופן וולונטרי בבתי המשפט לענייני משפחה, לפי תקנות 2258 עד 2258 לתקנות סדר הדין האזרחי, התשמ"ד-1984 (להלן – תקנות סדר הדין האזרחי), ולפי המוצע תופעל בהדרגה, כהליך מחייב, בכל בתי הדין הדתיים ובתי המשפט לענייני משפחה.

ההצעה מבקשת לאמץ בעניין זה את עיקרי המלצות צוות ההיגוי לעניין הגישור בבתי המשפט לענייני משפחה ובבתי הדין הדתיים, בראשותו של כב' השופט יצחק שנהב – סגן נשיא בית המשפט לענייני משפחה ברמת גן (בדימוס).

כללי
בבתי המשפט לענייני משפחה ובבתי הדין הדתיים (להלן – הערכאות השיפוטיות) נדונים, בהתאם לסמכויותיה של כל ערכאה על פי דין, סכסוכים הנוגעים לענייני המשפחה שבין בני זוג ובין הורים וילדיהם, ובהם סכסוכים בענייני נישואים וגירושין, סכסוכים בעניינים כלכליים שבין בני זוג, סכסוכים הנוגעים לאחזקת ילדים ולאחריות ההורית של הורים כלפי ילדיהם, סכסוכים הנוגעים למונות ולמדור וסכסוכים בענייני אבהות או אימהות (להלן – סכסוך משפחתי).

המאפיין את הסכסוך המשפטי בנושאים של הסכסוך המשפחתי הוא העובדה שקדם לו סכסוך אישי ורגשי אשר משפיע באופן ממשי על ההליך המשפטי ומושפע ממנו. כמו כן, הצדדים לסכסוך יצטרכו להמשיך ולקיים מערכת קשרים ביניהם גם לאחר סיום ההליך המשפטי, אם כבני משפחה הגרים יחד, ואם, במקרה של גירושין, כשותפים לגידולם ולדאגה לרווחתם הפיזית והנפשית של ילדי המשפחה.

קיומה של התדיינויות משפטיות בסכסוך משפחתי, הכוללת הגשת כתבי תביעה שבהם מטיחים הצדדים האשמות זה כנגד זה, הבאת עדים, חקירות פרטיות, וקיום חקירות וחקירות נגדיות בין כותלי הערכאות השיפוטיות, יוצרת מחסומים ומכשולים חדשים בקשרי המשפחה, מקצינה את עמדות הצדדים ובכך מקשה על האפשרות ליישובו של הסכסוך האישי-רגשי.

יתר על כן, הניסיון מלמד כי גם לאחר ההכרעה השיפוטית, פעמים רבות חוזרים צדדים שניהלו ביניהם מאבקים משפטיים אל הערכאות השיפוטיות השונות, בשל הפרת הסדרים שנקבעו בידי השופט, הקאדי או הדיין בניגוד לרצון אחד הצדדים.

המחקרים גם מראים באופן מובהק, שיש השפעות קשות להליכי גירושין וכן להתדיינויות שבין ההורים לאחר הגירושין, על מצבם הרגשי של ילדים, וכי השפעות אלה מחריפות ככל שההליכים מתארכים ומתנהלים באופן לוחמני.

הניסיון המוכח במדינות רבות ברחבי העולם מראה כי הנהגת השימוש במנגנון של יישוב סכסוכים בהסכמה – מיס"ב (ADR – alternative dispute resolution) לפני הגשת התביעה, מונעת ברובם הגדול של סכסוכי המשפחה את הצורך בהתדיינויות בבית המשפט ומאפשרת לצדדים לממש באופן הדדי את הרצונות והאינטרסים שלהם בנושאים שבתובענה לשביעות רצונם.

“בית משפט” – בית המשפט לענייני משפחה;

“בית דין דתי” – בית דין רבני, בית דין שרעי, בית דין דתי דרוזי ובית דין של עדה נוצרית;

“גירושין” – לרבות ביטול נישואין, הכרזה שהנישואין בטלים מעיקרם, ופירוד לפי דין דתי שאינו מאפשר גירושין, וכן התרת נישואין לפי חוק שיפוט בענייני התרת נישואין (מקרים מיוחדים וסמכות בינלאומית), התשכ”ט–1969¹;

“חוק בית המשפט לענייני משפחה” – חוק בית המשפט לענייני משפחה, התשנ”ה–1995²;

“חוק יחידות הסיוע” – חוק בתי דין דתיים (יחידות סיוע), התשע”א–2011³;

“יחידת סיוע” – יחידת סיוע לפי חוק בית המשפט לענייני משפחה ויחידת סיוע לפי חוק יחידות הסיוע, לפי העניין;

“ילד” – אדם שלא מלאו לו שמונה עשרה שנים;

“עדה נוצרית” – עדה דתית נוצרית כמשמעותה בסימן 54 לדבר המלך במועצה על ארץ ישראל, 1922 עד 1947⁴;

“תובענה בעניין של סכסוך משפחתי” – תובענה בין בני זוג או בין הורים לילדיהם בכל אחד מהעניינים האלה:

(1) ענייני נישואין וגירושין;

(2) יחסי ממון בין בני זוג, לרבות תובענה כספית או רכושית הנובעת מהקשר בין בני הזוג ולמעט תובענה בענייני ירושה;

ד ב ר י ה ס ב ר

סעיף 2 מוצע להגדיר מונחים שונים שבהם נעשה שימוש בחוק המוצע, ובהם המונחים המוסברים

להלן:

“תובענה בעניין של סכסוך משפחתי” – מוצע בשלב זה, שלא להחיל את ההסדר על כלל הסכסוכים הנדונים בבתי המשפט לענייני משפחה ובבתי הדין הדתיים אלא רק על אלה הנוגעים למעגל המשפחתי המצומצם: סכסוכים בין בני זוג הקשורים ביחסים שבינם לבין עצמם או הנוגעים לילדיהם הקטינים של בני הזוג וסכסוכים בין הורים לילדיהם הקטינים.

סכסוכים אלה הם “הגרעין הקשה” של ענייני המשפחה והשפעתם על מעגל החיים הראשוני של הצדדים להם מצדיקה את ההתייחסות המיוחדת והשקעת המשאבים הציבוריים. בהתאם לכך מוצע לכלול בהגדרה את העניינים האלה:

(1) ענייני נישואין וגירושין – לרבות ביטול נישואין ושאר הדרכים המשפטיות לניתוק הקשר שבין בני זוג המפורטות בהגדרה “גירושין”;

(2) יחסי ממון בין בני זוג, לרבות תובענה כספית או רכושית שנובעת מהקשר בין בני הזוג. מההגדרה הוצאו ענייני ירושה, משום שמדובר בדרך כלל בסכסוכים כלכליים החורגים ממערכת היחסים שבין בני זוג ובין הורים וילדיהם;

על פי המוצע, תהיה חובה על צדדים לסכסוך משפחתי המבקשים להגיש תובענה בעניין של סכסוך משפחתי, להגיש תחילה לערכאה השיפוטית בקשה ליישוב סכסוך ולא כתב תביעה מפורט. לאחר הגשת הבקשה יוזמו הצדדים לפגישת מידע, היכרות ותיאום ביחידת הסיוע שליד הערכאה השיפוטית (להלן – פגישת מהו”ת) ויוצע לצדדים להמשיך בניסיון ליישב את הסכסוך ביניהם בהסכמה, לרבות באמצעות גישור. רק אם הניסיון ליישוב הסכסוך בהסכמה לא צלח, או שנתרו עניינים שלגביהם לא הושגה הסכמה, יהיה הצד שהגיש את הבקשה ליישוב סכסוך רשאי להגיש בתוך תקופה קצובה תובענה לכל ערכאה שיפוטית מוסמכת. בדרך זו תושג הרגיעה הנדרשת להליך ליישוב הסכסוך בהסכמה, בלי שהצדדים יהיו מוטרים בעניינים משפטיים, לרבות בענייני תפיסת סמכות.

סעיף 1 הסעיף מתייחס למאפייניו הייחודיים של הסכסוך המשפחתי בהיותו סכסוך בין צדדים שקיימת ביניהם מערכת יחסים אישית, המשפיעה על הסכסוך המשפטי ומושפעת ממנו. על כן, יש חשיבות מרובה להביא ליישוב הסכסוך בין הצדדים בדרכי שלום. בהתאם לכך, מטרת החוק היא לסייע לבני זוג ולהורים וילדיהם ליישב סכסוך משפחתי ביניהם בהסכמה ובדרכי שלום, ולצמצם את הצורך בקיום התדיינות שיפוטית, מתוך התחשבות במכלול ההיבטים הנוגעים לסכסוך.

¹ ס”ח התשכ”ט, עמ’ 248.

² ס”ח התשנ”ה, עמ’ 393.

³ ס”ח, התשע”א, בעמ’ 918.

⁴ חוקי א”, כרך ג’, עמ’ (ע) 2738, (א) 2569.

(3) מזונות או מדור של בן זוג או של ילד;

(4) אחזקת ילד או עניין אחר הנוגע לילד לפי חוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות, התשכ"ב-1962⁵, למעט תובענה לפי חוק אמנת האג (החזרת ילדים חטופים), התשנ"א-1991⁶;

(5) אבהות או אמהות לגבי ילד;

"ערכאה שיפוטית" – בית משפט או בית דין דתי;

"תובענה" – תביעה, בקשה או הליך אחר שמביא בעל דין לפני ערכאה שיפוטית לפי דין, למעט בקשה לאישור הסכם, ערעור ובקשת רשות ערעור.

(א) המבקש להגיש לערכאה שיפוטית תובענה בעניין של סכסוך משפחתי, לרבות בעניין מזונות זמניים, יגיש תחילה לערכאה השיפוטית בקשה ליישוב סכסוך; הבקשה לא תכלול טענות או עובדות בקשר לסכסוך או בקשר לסמכות השיפוט של הערכאה השיפוטית.

(ב) הוגשה בקשה ליישוב סכסוך כאמור בסעיף קטן (א) (להלן – בקשה ליישוב סכסוך), יוזמנו הצדדים לבקשה ליחידת הסיוע שליד הערכאה השיפוטית לפגישת מידע, היכרות ותיאום (להלן – פגישת מהו"ת).

הגשת בקשה ליישוב סכסוך

3.

ד ב ר י ה ס ב ר

(3) מזונות או מדור של בן זוג או של ילד;

(4) אחזקת ילד או עניין אחר הנוגע לילד לפי חוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות, התשכ"ב-1962. מההגדרה הוצאו תובענות לפי חוק אמנת האג (החזרת ילדים חטופים), התשנ"א-1991, בשל העובדה שקיימים בעניין סדרי דין ומועדים שאינם ניתנים לשינוי, אשר מדינת ישראל התחייבה להם באמנה בינלאומית;

(5) אבהות או אימהות לגבי ילד;

הוצאו ערעור ובקשת רשות ערעור – בשל כך שקדם להם הליך שיפוטי בפני הערכאה שעליה מתקיים הערעור, ובמסגרתו, לפי החוק המוצע התקיים כבר הליך ליישוב הסכסוך בהסכמה.

סעיפים 5¹ ו-5(א)1 ו-1(ב)

סעיף 3(א) קובע את עקרון היסוד של הצעת החוק, ולפיו לכל הגשת תובענה לבית המשפט לענייני משפחה או לבית דין דתי תקדם הגשת בקשה ליישוב סכסוך. כמו כן קובע סעיף זה את כללי הפירוש המותרים בטופס הבקשה.

טופס הבקשה ייקבע על ידי שר המשפטים בתקנות ואם מדובר בבית דין דתי – גם בהסכמת ראש בית הדין הגבוה של אותה עדה דתית. הטופס יכלול פנייה לערכאה השיפוטית בבקשה ליישוב הסכסוך, בלא פירוט טענות בעלי הדין, העובדות המהוות את עילת התובענה או פרטים אחרים שעל בעלי דין לכלול בכתב תביעה לפי כל דין, לרבות בקשר לסמכות השיפוט של הערכאה השיפוטית.

טענות בעלי הדין והעובדות המהוות את עילת התובענה המפורטות בכתבי תביעה, הם לרוב דברים השנויים במחלוקת בין הצדדים וכוללים לא אחת האשמות איש כלפי רעהו. על כן, פירוטן של הטענות והעובדות עשוי לגרום התנגדות וכעס אצל הצד השני ולגרום להסתמט הסכסוך המשפחתי ולסיכול האפשרות ליישובו בדרכי שלום. לפיכך, יש חשיבות לכך שפרטים אלה לא ייכללו בבקשה ליישוב הסכסוך ושהפנייה תהיה קצרה ככל האפשר.

יודגש כי החוק המוצע אינו גורע מהסמכות הקיימת היום לבית המשפט לענייני משפחה לפי חוק בית המשפט לענייני משפחה, התשנ"ה-1995 (להלן – חוק בית המשפט לענייני משפחה), ולבתי הדין הרתיים לפי חוק בתי דין דתיים (יחידות סיוע), התשע"א-2011 (להלן – חוק יחידות סיוע), להפנות ליחידות הסיוע שלידן, גם בני משפחה שאינם בני זוג וילדיהם וגם בני זוג וילדיהם לעניין החוקים שאינם נכללים בהגדרה "סכסוך משפחתי" שבהצעת חוק זו, בין מיד לאחר שהוגשה תובענה ובין במהלך ההתדיינות המשפטית. ואולם במקרים אלה לא יתקיים הליך החובה המוקדם של הבקשה ליישוב סכסוך.

"תובענה" – על פי מטרת החוק המוצע, הבקשה ליישוב סכסוך תקדם לפתיחת הליך משפטי בסכסוכי משפחה בכל הערכאות השיפוטיות. מכיוון שבערכאות השיפוטיות השונות קיימים סדרי דין שונים ודרכים שונות לפתיחת הליך משפטי, שמקורם של חלק מהם בדין הדתי, מוצעת הגדרה רחבה הכוללת את כל דרכי פתיחת ההליכים בערכאות השיפוטיות השונות. מההגדרה הוצאה בקשה לאישור הסכם – בשל כך שהצדדים כבר הגיעו להסכמה ולפיכך אין צורך בהליך ליישוב הסכסוך בהסכמה, וכן

⁵ ס"ח התשכ"ב, עמ' 120.

⁶ ס"ח התשנ"א, עמ' 148.

(ג) בפגישת המהו"ת תיתן יחידת הסיוע לצדדים לבקשה מידע על ההליכים המשפטיים הקשורים בסכסוך המשפחתי ועל השפעתם והשפעת גירושין וסכסוך משפחתי על הצדדים ועל ילדיהם; כמו כן תבחן יחידת הסיוע עם הצדדים את צורכיהם ורצונותיהם ואת טובת ילדיהם, אם העניין הנדון נוגע להם, ואת האפשרות ליישב את הסכסוך המשפחתי בהסכמה באמצעות הליכים ליישוב סכסוך בהסכמה, לרבות בדרך של גישור (להלן – הליך ליישוב סכסוך בהסכמה).

(ד) במהלך תקופה של 45 ימים מיום הגשת בקשה ליישוב סכסוך, וכל תקופה נוספת שהצדדים הסכימו לה בכתב, לא יוכלו הצדדים להגיש תובענה בעניין של סכסוך משפחתי לכל ערכאה שיפוטית ולא תדון ערכאה שיפוטית בתובענה בעניין של סכסוך משפחתי בין הצדדים, לרבות בעניין שמכות השיפוט של הערכאה השיפוטית.

(ה) על אף האמור בסעיף קטן (א), רשאי צד לבקשה ליישוב סכסוך להגיש תובענה בעניין של סכסוך משפטי בלא הגשת בקשה ליישוב סכסוך תחילה, אם במהלך השנה שקדמה להגשת התובענה הוגשה כבר בקשה ליישוב סכסוך בין הצדדים ובלבד שחלפה התקופה האמורה בסעיף קטן (ד).

ד ב ר י ה ס ב ר

שר המשפטים יקבע בתקנות את תוכנן המפורט של פגישות המהו"ת ואת ההליכים ליישוב הסכסוך בהסכמה. החוק המוצע אינו קובע היכן יתקיימו ההליכים ליישוב הסכסוך בהסכמה. לעניין זה מוסמך שר המשפטים לקבוע כי ההליכים יתקיימו במסגרת יחידת הסיוע או בהפניה להליכים מחוץ ליחידת הסיוע או בשתי הדרכים גם יחד.

סעיף 3(ד)

בתקופת קיומו של ההליך ליישוב הסכסוך בהסכמה, נדרש כי הצדדים יתרכזו בניסיון ליישב את הסכסוך שביניהם בדרכי שלום ויהיו פנויים נפשית ורגשית לכך; לפיכך יש חשיבות לכך שבתקופה זו לא יעסקו הצדדים בהכנה ובהגשה של כתבי בידין לערכאות השיפוטיות. כמו כן, יש חשיבות לכך שלא יתקיימו כלל הליכים משפטיים בין הצדדים בכל ערכאה שיפוטית שהיא. לאור זאת, מוצע לקבוע כי במהלך תקופה של 45 ימים מיום הגשת בקשה ליישוב סכסוך, וכל תקופה נוספת שהצדדים הסכימו לה בכתב, לא יוכלו הצדדים להגיש תובענה בעניין של סכסוך משפחתי לכל ערכאה שיפוטית ולא תדון ערכאה שיפוטית בהליך בעניין של סכסוך משפחתי בין הצדדים, לרבות בעניין שמכות השיפוט של הערכאה השיפוטית.

סעיף 3(ה)

בסעיף 3(ה) נקבע חריג לכלל המוצע בסעיף 3(א) ולפני לפני הגשת תובענה בעניין סכסוך משפחתי יש להקדים ולהגיש בקשה ליישוב סכסוך.

כאשר בתוך אותה שנה הוגשה כבר בין אותם בעלי דין, באותו עניין, תובענה בענייני משפחה, הרי שכבר התקיים באותה שנה ניסיון ליישוב הסכסוך בדרכי שלום ולפיכך אין מקום לחייב את בעלי הדין לשוב ולקיים ניסיון דומה ליישוב סכסוך לגבי התובענה החדשה. על כן לא יידרש מגיש תובענה כזו להקדים ולהגיש בקשה ליישוב סכסוך לפני הגשת כתב תביעה, מאחר שכבר הוגשה בקשה ליישוב סכסוך מוקדם יותר באותה שנה. הוראה זו כפופה

נימוק נוסף למניעת הפירוט, הקשור במטרותיה של הבקשה ליישוב סכסוך, הוא שלא תמיד יודעים בני הזוג בשלב הגשת הבקשה ליישוב סכסוך "לאן פניהם מועדות" – לגירושין או להמשך החיים יחדיו ומהם הנושאים המשפטיים שאותם הם רוצים וצריכים להסדיר ביניהם.

דברים אלה עשויים להתברר במהלך הניסיון ליישוב הסכסוך בסיועם של בעלי המקצוע הרלוונטיים, ועל כן אין מקום לפירוט כבר בשלב הגשת הבקשה.

אם הניסיון ליישוב הסכסוך מחוץ לכותלי בית המשפט לא יצלח ויוחלט על קיום התדיינות שיפוטית, יהיה ניתן לפרט את כל הפרטים בתובענה שתוגש לערכאה השיפוטית המוסמכת כמפורט להלן, ולצדדים יהיה אז די זמן להיוועץ בעניינים המשפטיים עם עורכי דין וטוענים רבניים ושרעיים, לפי העניין.

סעיפים 3(ב) ו-1(ג) ו-5(א) ו-1(3)

הסעיפים המוצעים מפרטים את ההליך ליישוב הסכסוך בהסכמה. במסגרת הליך זה תומין יחידת הסיוע שליד הערכאה השיפוטית את הצדדים לפגישת מידע, היכרות ותיאום (להלן – פגישת מהו"ת).

פגישת המהו"ת תתקיים ביחידת הסיוע ותכלול:

מתן מידע – לרבות מידע על ההליכים המשפטיים הקשורים בסכסוך המשפחתי ועל השפעתם והשפעת גירושין וסכסוך משפחתי על הצדדים ועל ילדיהם;

היכרות ותיאום – היכרות עם הצדדים כדי להכיר את אפיוניהם הייחודיים, צורכיהם ורצונותיהם ואת מאפייניו של הסכסוך ביניהם, ולגבי סכסוך הנוגע לילדים – גם את טובת הילדים. במסגרת הפגישה תבחן יחידת הסיוע עם הצדדים "לאן פניהם מועדות" ותכוונם להסתייע בכלים המתאימים להם ליישוב הסכסוך שביניהם בהסכמה, לרבות בדרך של גישור (להלן – הליך ליישוב סכסוך בהסכמה).

(ו) על אף האמור בסעיף קטן (ד), רשאי צד לבקשה ליישוב סכסוך להגיש, בכל עת, לערכאה שיפוטית המוסמכת לכך לפי דין, בקשה לסעד זמני לשמירת המצב הקיים או לעיכוב יציאה מן הארץ עד תום התקופה האמורה באותו סעיף קטן.

(ז) הגיעו הצדדים להסדר בהליך ליישוב סכסוך בהסכמה, רשאית ערכאה שיפוטית לתת תוקף של פסק דין להסדר, בעניין שהיא מוסמכת לדון בו.

חלפה התקופה האמורה בסעיף 3(ד) ולא הגיעו הצדדים להסדר מוסכם בהליך ליישוב סכסוך בהסכמה, רשאי הצד שהגיש תחילה את הבקשה ליישוב הסכסוך, להגיש בתוך 30 ימים תובענה בעניין של סכסוך משפחתי לכל ערכאה שיפוטית שלה סמכות לדון בעניין לפי דין; לא הגיש הצד האמור תובענה כאמור או שהוא הגיש תובענה כאמור רק לגבי חלק מהעניינים שבסכסוך המשפחתי, רשאי הצד האחר להגיש לכל ערכאה שיפוטית שלה סמכות לדון בעניין לפי דין, תובענה בעניין של סכסוך משפחתי שלגביו לא הוגשה תובענה כאמור.

ד ב ר י ה ס ב ר

האפשרות לקיים במקביל הליך ליישוב הסכסוך בדרכי שלום.

לאור שיקולים אלה, מוצע כי בתקופת ההליך ליישוב הסכסוך בהסכמה, יוכלו הצדדים להגיש בקשות לסעדים זמניים המוגבלים לשמירת המצב הקיים או לעיכוב יציאה מן הארץ עד לתום אותה תקופה, בדומה להסדר הקבוע היום בתקנה 258כב לתקנות סדר הדין האזרחי. בהתאם לכך, הערכאות השיפוטיות יהיו מוסמכות בתקופה זו לדון בסעדים זמניים ובלבד שהם עומדים בתנאים האמורים. דרכי הגשת הבקשה לסעד זמני ודרכי הדיון בה ייקבעו בידי שר המשפטים בתקנות, ואם מדובר בבית דין דתי – ייקבעו התקנות גם בהסכמת ראש בית הדין הגבוה של אותה עדה דתית.

יודגש כי כדי למנוע את הצורך בהתדיינות שיפוטיות בעניין הסעדים הזמניים, ייעשה במסגרת ההליך ליישוב הסכסוך בהסכמה מאמץ להביא את הצדדים לקביעת הסדרים זמניים בהסכמה, בין לתקופת קיומו של ההליך ובין להמשך.

סעיף 3(ז)

ההליך ליישוב הסכסוך בהסכמה הוא מטבעו פתוח ובמסגרתו רשאים הצדדים בסיוע יחידת הסיוע או הגורם מחוץ ליחידת הסיוע שאליו יופנו, להגיע להסכמה בכל עניין של סכסוך משפחתי אף אם אין הוא יכול להיות בסמכות השיפוט של הערכאה השיפוטית שבה הוגשה הבקשה ליישוב הסכסוך.

עם זאת, רק הערכאה השיפוטית המוסמכת לדון בעניין מסוים על פי דין, תהיה מוסמכת לתת תוקף של פסק דין להסדר שיגובש באותו עניין.

סעיף 4 עניינו של סעיף זה במקרה שבו לא הגיעו הצדדים להסכמה במסגרת ההליך ליישוב הסכסוך בהסכמה או שהם הגיעו להסכמות בחלק מהעניינים של הסכסוך המשפחתי אך לא בכלום. בשל תופעת "מירון הסמכויות" הקיימת במדינת ישראל יש

כמובן לחובה להמתין עד סוף התקופה שאחרי הגשת הבקשה ליישוב סכסוך לפי סעיף 3(ד) המוצע, שבמהלכה הצדדים אינם יכולים להגיש תובענה בעניין של סכסוך משפחתי (45 ימים וכל תקופה נוספת שהסכימו עליה הצדדים בכתב). יודגש כי העדר חובה להגיש בקשה ליישוב סכסוך אינו מונע מהערכאה השיפוטית לשוב ולהפנות את בעלי הדין ליחידת הסיוע או ליעוץ או גישור, בהתאם לסמכויותיה, כבכל סכסוך המובא לפניה.

סעיפים 3(ו) ו-5(א)(4) ו-1(ב)

סעיף 3(ו) העוסק בהגשת בקשות לסעדים זמניים והדיון בהן, נקבע כחריג לכלל המוצע בסעיף 3(ד), ולפיו בתקופת קיומו של ההליך ליישוב הסכסוך בהסכמה, לא יגישו הצדדים תובענות לערכאות השיפוטיות ולא יתקיימו בהן דיונים בענייני הסכסוך המשפחתי שבין הצדדים.

סעדים זמניים נועדו להבטיח את קיומו התקין של הליך משפטי או את ביצועו היעיל של פסק הדין, והם ניתנים מקום שדחיית מתן הסעד עד למתן פסק הדין הסופי בתובענה עשויה לגרום למבקש הסעד או לאדם אחר נזק המצדיק לתת אותם כבר בשלב מוקדם. סכסוכי משפחה כוללים עניינים אישיים ורכושיים אשר שכיח בהם הצורך לתת סעדים זמניים, כגון צווי עיכוב יציאה מן הארץ כדי להבטיח מתן גט בבית דין רבני, או צווי מניעה ועיקולים זמניים למניעת הברחת רכוש אשר טרם הוחלט כיצד יחולק בין בני הזוג.

סעיף זה נועד, מצד אחד – להתחשב בקיומם של מצבים שבהם יש הכרח לתת סעדים זמניים עוד בתקופת הניסיון ליישוב הסכסוך בהסכמה, כדי למנוע מצב שבו הגשת בקשה ליישוב סכסוך תגרום לשינוי המצב הקיים ולעתים לנזק בלתי הפיך לצד שכנגד ותשמש כלי להשגת יתרון משפטי לצד המגיש אותה.

ומצד שני – סעיף זה נועד למנוע מצב שבו הדיון בבקשה לסעדים זמניים יהפוך למגרש העיקרי לבירור הסכסוך והטענות שיעלו הצדדים זה כנגד זה במסגרת כתבי הטענות המוגשים ובמסגרת הדיון בה, יסכלו את

- (1) טופס להגשת בקשה ליישוב סכסוך;
 - (2) פגישות המהו"ת ותוכנן;
 - (3) הליכים ליישוב סכסוך בהסכמה, לרבות גישור, בין במסגרת יחידת הסיוע ובין בהפניה להליכים מחוץ ליחידת הסיוע.
 - (4) הגשת בקשה לסעדים זמניים לפי סעיף 3(ו) ודרכי הדיון בה.
- (ב) הוראות כאמור בסעיף קטן (א)1(1) ו-4(4) לעניין בית דין דתי, ייקבעו בהתייעצות עם ראש בית הדין הדתי; לעניין זה, "ראש בית הדין הדתי" – כל אחד מאלה, לפי העניין:
- (1) לעניין בית דין רבני – נשיא בית הדין הרבני הגדול;
 - (2) לעניין בית דין דתי דרוזי – ראש בית הדין הדתי הדרוזי לערעורים;
 - (3) לעניין בית דין שרעי – נשיא בית הדין השרעי לערעורים;
 - (4) לעניין בית דין של עדה נוצרית – ראש ערכאת הערעור בישראל של אותה עדה נוצרית.

6. הוראות חוק זה אין בהן כדי לפגוע בדיני נישואין וגירושין, והן אינן באות להוסיף על שמירת דינים סמכויות השיפוט של הערכאות השיפוטיות או לגרוע מהן.

ד ב ר י ה ס ב ר

בהתאם לכך, יוכל מי שהגיש בקשה ליישוב סכסוך לבית דין דתי להגיש תובענה לבית המשפט לענייני משפחה בהתאם לסמכותו או לפצל את התובענות בין הערכאות (לדוגמה – תובענה בעניין מוונות לבית המשפט לענייני משפחה ותובענה לגירושין לבית דין דתי), וכן יוכל מי שהגיש בקשה ליישוב סכסוך לבית המשפט לענייני משפחה, להגיש את התובענה לבית דין דתי בהתאם לסמכותו או לפצל את התובענות בין הערכאות.

אם הצד שהגיש תחילה את הבקשה ליישוב הסכסוך, לא הגיש תובענה לערכאה שיפוטית בתוך 30 ימים כאמור, או שהוא הגיש תובענה רק לגבי חלק מהעניינים של הסכסוך המשפחתי, רשאי הצד האחר להגיש תובענה לכל ערכאה שיפוטית שלה סמכות לדון בעניין לפי דין, ובלבד שמדובר בעניין של סכסוך משפחתי שלגביו לא הוגשה תובענה כאמור.

סעיף 6 הסעיף המוצע קובע כי אין בהוראות החוק כדי לפגוע בדיני נישואין וגירושין כפי שהם קיימים ערב תחילתו, וכן כי הן אינן באות להוסיף על סמכויות השיפוט של הערכאות השיפוטיות או לגרוע מהן. בהתאם לכך, במקרה שבו לא הגיעו הצדדים להסכמה ונדרשת התדיינות שיפוטית או כאשר הצדדים מבקשים לתת תוקף של פסק דין להסכמה ביניהם, יהיו סמכויות השיפוט של הערכאות השיפוטיות לדון בעניין שבו מדובר או ליתן תוקף של פסק דין להסכם, כפי שהן קיימות ערב תחילתו של החוק המוצע.

למנוע מצב שבו הגשת בקשה ליישוב סכסוך תגרום להפסד דיוני לצד שהגיש אותה ותאפשר לבעל הדין האחר להגיש לאחר מכן תובענה באותם עניינים בערכאה המקבילה.

כמו כן, כאמור, אין מקום לכך שבמקביל לניסיון ליישוב הסכסוך בהסכמה תתקיים התדיינות שיפוטית בחלק מענייני המשפחה בערכאה שיפוטית אחרת. מצב כזה אינו מאפשר את הרגיעה והביטחון הנדרשים לצורך ניהול ההליך ליישוב הסכסוך בהסכמה. בשלב הגשת הבקשה ליישוב הסכסוך הצדדים גם לא תמיד יודעים מהי הערכאה הרצויה להם, האם בכלל פניהם מועדות לגירושין ואילו נושאים הם רוצים לתבוע, מה גם שלעתים במסגרת ההליך ליישוב הסכסוך בהסכמה מגיעים הצדדים להסכמות מלאות או חלקיות גם בנושא סמכות השיפוט.

לפיכך, מוצע לקבוע כי בתום תקופת ההליך ליישוב הסכסוך, אם לא הגיעו הצדדים להסדר מוסכם, רשאי הצד שהגיש תחילה את הבקשה ליישוב הסכסוך, להגיש בתוך 30 ימים תובענה בעניין של סכסוך משפחתי לכל ערכאה שיפוטית שלה סמכות לדון בעניין לפי דין. הסעיף אינו מגביל את העניינים מביין ענייני הסכסוך המשפחתי שלגביהם הוא רשאי להגיש את התובענה ואף אינו קובע לאיזו ערכאה שיפוטית עליו להגיש את התובענה ובלבד שמדובר בעניינים הנמצאים על פי הדין הקיים היום בסמכותה של הערכאה השיפוטית אשר לה הוא מגיש את התובענה. סמכותה של הערכאה השיפוטית לדון בעניין תיבחן בהתאם לתובענה שתוגש לה ולנסיבות כפי שיהיו בעת הגשתה.

תחילתו של חוק זה 60 ימים מיום פרסומו (בסעיף זה – יום התחילה), ואולם לגבי בית דין דתי שלא הוקמה לידו יחידת סיוע עד יום התחילה, יחולו הוראות חוק זה במועד שיקבע שר המשפטים, בצו, לאחר שהוקמה לידו יחידת סיוע או אם חלות לגבי הוראות סעיף 8(ג) לחוק יחידות הסיוע.

ד ב ר י ה ס ב ר

בעל דין ליחידת הסיוע של בית המשפט לענייני משפחה הסמוכה לבית הדין או למקום מגורי בעלי הדין. בהתאם לכך, מוצע לקבוע כי לגבי בית דין דתי שטרם הוקמה בו יחידת סיוע ביום התחילה של החוק המוצע, ולגבי בתי הדין של העדות הנוצריות, יחולו הוראות החוק המוצע במועד שיקבע שר המשפטים, בצו. קביעה כאמור תיעשה לגבי בית דין כאמור רק כאשר תוקם לידו יחידת סיוע או שייושמו לגבי הוראות סעיף 8(ג) לחוק יחידות הסיוע כאמור.

סעיף 7 מוצע לקבוע כי תחילתו של חוק מוצע זה תהיה 60 ימים מיום פרסומו. עם זאת, הפעלתו של החוק המוצע תלויה בקיומן של יחידות סיוע ליד הערכאות השיפוטיות שאליהן ניתן להפנות את הצדדים. סעיף 8(ב) לחוק יחידות הסיוע קובע כי הקמת יחידות הסיוע ליד בתי הדין הדתיים תיעשה בהדרגה, בצווים שיקבעו שר המשפטים ושר הרווחה והשירותים החברתיים. כמו כן קובע סעיף 8(ג) לאותו חוק כי בית דין דתי של העדה הנוצרית שלא הוקמה בו יחידת סיוע, רשאי להפנות